

## CONTENT

### **ECONOMIC-STATISTICAL RESEARCHES**

*Vahid Novruzov, Najaf Talibov, Qoshgar Ahmadov*

New methodological approach to measurement of the volume of the shadow economy ..... 4

*Asker Aliyev, Sevda Mammadova*

Issues of ensuring energy security nowadays ..... 10

*Arzu Hajiyeva*

State regulation of transnational companies (TNC) in Azerbaijan and forecasting the volume of foreign investment..... 15

*Rauf Aliyev*

Statistical measuring tourism expenditures ..... 22

*Natavan Suleymanova*

Modern development stages of entrepreneurship activity in Azerbaijan..... 28

*Lale Jabbarli*

Current state and prospects for agricultural development in economic regions of Yukhari Karabakh and Kalbajar-Lachin..... 35

### **METHODOLOGY**

*Chingiz Ibrahimli*

Methodological problems of definition of indicators of electronic business development ..... 43

*Orkhan Ahmadov, Nigar Huseynli*

The past, present and future of price statistics..... 55

*Nuriya Aliyeva*

Issues of improving the accounting of material resources in commercial enterprises..... 62

*Ulvi Khalilov*

Some problems and prospects for the application of ecological marketing in Azerbaijan..... 67

### **THE INDICATORS CONCERNING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT FOR 2019**

#### **OUTCOMES**

Macroeconomic indicators..... 78

Gross Domestic Product manufacturing..... 80

Fixed capital allocations for the financial sources..... 80

The value of fixed capital allocations for the fields of economy..... 81

Structure of the retail trade circulation according to the products..... 82

Credit investment to the economy..... 82

Revenues of the state budget..... 82

Expenses of the state budget..... 83

Freight turnover in the transport sector..... 83

Passenger turnover in the transport sector..... 84

Foreign trade indicators of Azerbaijan with the partner countries..... 84

All important types of exported products..... 85

All important types of imported products..... 86

Rules for presentation of articles..... 87

UOT: 33.311

DOI: 10.338.70/2413-6557-2021-7-1-

**KÖLGƏ İQTİSADİYYATININ HƏCMİNİN ÖLÇÜLMƏSİNƏ YENİ METODİK  
YANAŞMA**

***Vahid Novruzov***

*Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının sədri, i.e.d., professor  
AZ 1072, Bakı şəhəri, Y.Bakuvi küçəsi 35  
e-poçt: audit-azerbaijan@audit.gov.az*

***Nəcəf Talibov***

*Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası,  
Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının sədrinin elmi-metodik məsələlər üzrə müşaviri  
AZ 1072, Bakı şəhəri, Y.Bakuvi küçəsi 35  
e-poçt: auditor.nadjaf@rambler.ru*

***Qoşqar Əhmədov***

*Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası,  
Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatasının Rəqəmsal transformasiya  
və innovasiyaların tətbiqi idarəsinin rəisi  
AZ 1072, Bakı şəhəri, Y.Bakuvi küçəsi 35  
e-poçt: goshgar.ahmadov@gmail.com*

**Açar sözləri:** iqtisadiyyat, kölgə fəaliyyəti, azaldılma, kölgə iqtisadiyyatının həcmi, məşğulluq.

**Ключевые слова:** экономика, теневая деятельность, сокращение, объем теневой экономики, занятость.

**Keywords:** economy, shadow activity, reduction, volume of the shadow economy, employment.

**Vahid Novruzov, Nəcəf Talibov, Qoşqar Əhmədov**

**Kölgə iqtisadiyyatının həcminin ölçülməsinə yeni metodik yanaşma**

**Xülasə**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ölkədə kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, şəffaflığın artırılması, ictimai nəzarətin genişləndirilməsi, korrupsiyaya qarşı kəsərli tədbirlərin həyata keçirilməsi və yeni dövrün çağırışlarını nəzərə alaraq nəzarətin beynəlxalq təcrübə əsasında yenidən qurulması üzrə göstəriş və tövsiyələrinin reallaşdırılması məqsədilə son illərdə Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası tərəfindən çoxsaylı sənədlər hazırlanmışdır. Həmin sənədlərdən biri “Azərbaycan Respublikasında Kölgə İqtisadiyyatının azaldılmasına dair Yol Xəritəsi” qabaqcıl beynəlxalq təcrübə, son dövrlərdə ölkəmizdə uğurla həyata keçirilən şəffaflıq strategiyasının nəticələri, 2019-cu ilin sentyabr ayında Bakı şəhərində keçirilmiş “Kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə - iqtisadi inkişafın mühüm amili kimi” beynəlxalq elmi-praktik konfransın iştirakçıları tərəfindən təklif olunan tövsiyələr nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır. Yol Xəritəsinin əsas yeniliklərindən birini kölgə iqtisadiyyatının ölçülməsi üzrə işlənilib hazırlanmış, mühüm elmi və praktik əhəmiyyət kəsb edən metodika təşkil edir.

**Вахид Новрузов, Наджаф Талибов, Гошгар Ахмедов**

**Новый методологический подход к измерению объема теневой экономики**

**Резюме**

В целях выполнения поручений и рекомендаций Президента Азербайджанской Республики господина Ильхама Алиева по усилению борьбы с теневой экономикой, повышению прозрачности, усилению общественного контроля, реализации эффективных антикоррупционных мер и реструктуризации контроля на основе международного опыта с

учетом вызовов новой эпохи, в последние годы Аудиторской Палатой Азербайджанской Республики был подготовлен ряд документов. Одним из них является “Дорожная Карта по сокращению теневой экономики в Азербайджанской Республике”, подготовленная с учётом рекомендаций участников научно-практической конференции, проведенной в г. Баку в сентябре 2019 года. Одним из основных новшеств Дорожной Карты является разработанная методика измерения теневой экономики, имеющая большое научное и практическое значение.

**Vahid Novruzov, Najaf Talibov, Qoshgar Ahmadov**

### **New methodological approach to measurement of the volume of the shadow economy**

#### **Summary**

In order to implement the instructions and recommendations of the President of the Republic of Azerbaijan Mr. Ilham Aliyev to strengthen the fight against the shadow economy, increase transparency, strengthen public control, implement effective anti-corruption measures and restructure control based on international experience taking into account the challenges of the new era, during last years the Chamber of Auditors of the Republic of Azerbaijan prepared a large number of documents. One of these documents is the “Roadmap on reduction of the shadow economy in the Republic of Azerbaijan” prepared taking into account the recommendations of the participants of the practical conference. One of the main innovations of the Roadmap is the developed methodology for measuring the shadow economy, which has great scientific and practical importance.

#### **Ədəbiyyat**

1. Azərbaycan Respublikasında Kölgə İqtisadiyyatının azaldılmasına dair Yol Xəritəsi. Bakı-2019.
2. Kölgə İqtisadiyyatına qarşı mübarizə: İqtisadi inkişafın mühüm amili kimi. Beynəlxalq elmi-praktik konfrans, 2019.
3. Фридрих Шнайдер, Доминик Энст. “Скрываясь в тени, Рост подпольной экономики” Вопросы экономики, МВФ 2002. стр.19.
4. Л.Э.Халитовна. “Косвенные измерители теневое сектора экономики”. Журнал “Альманах современной науки и образования” 2012, № 4 (59), стр.234-236.
5. О.Ф.Косач. “Современные методы аналитической оценки теневой экономики и их совершенствование”, Журнал “Бухгалтерский учёт и анализ” 2016, №11, стр.37-41.
6. В.И.Глотов, М.В.Русакович, А.И.Колгушкин. “Методы оценки теневой экономики” Лекция “Российская академия естественных наук” 24 стр. 2017
7. В.В.Уханов. “Подходы к определению понятия и сущности теневой экономики и анализу её масштабов”. Журнал “Российское предпринимательство” 2017, Том 18, №22, стр. 3405-3418.
8. Leandro M., Friedrich S. Shadow Economies around the world: What did we learn over the last 20 years? 2018, 76 pages.
9. G.V.Mogensen, H.K.Kvist, et al. (1995). The shadow economy in Denmark 1994: measurement and results. Copenhagen, Rockwool Foundation Research Unit: Distributed by Danmarks Statistik.
10. J.J.Thomas. (1992). Informal economic activity. Ann Arbor, University of Michigan Press.
11. C.G.Maira. “The Non-Observed Economy in Uruguay”, Report “Banco Central del Uruguay and International Monetary Fund” 2015, p. 1-30.
12. O.Łabendowicz, V.Žukauskas. “Unraveling shadow economy”, Journal “Fundacja Industrial” 2015, № 3, 156 p.
13. K.Paraskevi, C.W.Colin, V.Athanassios, Kyriakos S. Shadow Economy: Definitions, terms and theoretical considerations. Journal “Advances in Management & Applied Economics” 2019, vol. 9, № 5, p. 35-57.

14. Erdinç Z. “The Reasons of Underground Economy, Its Results, Methods and the Turkish Case”, Journal “Business & Economic Policy” 2016, Vol. 3, №1, p. 15-21.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 25.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 29.12.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.

## MÜASİR DÖVRDƏ ENERJİ TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİNATI MƏSƏLƏLƏRİ

**Əsgər Əliyev**

*Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası  
“İqtisadiyyat və idarəetmə” kafedrasının dosenti, i.ü.f.d.  
AZ 1130, Bakı şəhəri, Azadlıq prospekti 181  
e-poçt: if@aesma.edu.az*

**Sevda Məmmədova**

*Bakı Biznes Universiteti  
“İqtisadi nəzəriyyə” kafedrasının dosenti, i.ü.f.d.  
AZ 1122, Bakı şəhəri, H.Zərdabi küçəsi 88a  
e-poçt: relation@bbu.edu.az*

**Açar sözlər:** enerji təhlükəsizliyi, enerji şaxələndirilməsi, investisiya qoyuluşu, qaz layihəsi, ixrac boru kəməri.

**Ключевые слова:** энергетическая безопасность, диверсификация энергетики, инвестиции, газовый проект, экспортный трубопровод.

**Keywords:** energy security, energy diversification, investment, gas project, export pipeline.

**Əsgər Əliyev, Sevda Məmmədova**

### Müasir dövrdə enerji təhlükəsizliyinin təminatı məsələləri

#### Xülasə

Məqalədə göstərilir ki, bazar münasibətləri şəraitində Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafı sahəsində çox böyük iqtisadi nəticələr əldə olunmuşdur. Bu iqtisadi göstəricilərin belə yüksək səviyyəyə yüksəldilməsi son dövrlərdə ölkəmizdə xarici neft şirkətləri ilə birlikdə neft hasilatının artırılması ilə bağlıdır. Bütün bunlarla yanaşı, perspektivdə Azərbaycanda neft hasilatı ilə bərabər, qaz hasilatının da artırılması nəzərdə tutulur. Bu baxımdan, yazılmış məqalədə Azərbaycanda qaz hasilatının daha da artırılması və bunun da nəticəsində Avropa ölkələrinin qazla təchizi məsələsinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Burada hər şeydən əvvəl “Cənub qaz dəhlizi” vasitəsi ilə TAP və TANAP boru kəmərlərinin üstünlüklərindən və qazın həmin boru kəmərləri vasitəsilə Avropa ölkələrinə nəqlindən bəhs edilir.

Göstərilmişdir ki, bazar münasibətləri şəraitində qaz layihələrinin işlənilib həyata keçirilməsi ilə əlaqədar yeni təkliflərin meydana çıxması Azərbaycan qazının ixrac boru kəməri vasitəsilə Avropa ölkələrinə çatdırılmasında çox mühüm rol oynayacaqdır.

**Аскер Алиев, Севда Мамедова**

### Вопросы обеспечения энергетической безопасности в современный период

#### Резюме

В статье показано, что в условиях рыночных отношений в экономическом развитии Азербайджана достигнуты очень высокие экономические результаты. Повышение этих экономических показателей до столь высокого уровня связано с увеличением в последнее время добычи нефти в нашей стране совместно с зарубежными нефтяными компаниями. Помимо всего этого, в перспективе, наряду с добычей нефти, предусматривается также увеличение и добычи газа в Азербайджане. С этой точки зрения, в статье особое внимание уделено вопросу дальнейшего увеличения добычи газа в Азербайджане и, как следствие, газоснабжения стран Европы. Здесь речь идет, прежде всего, о преимуществах

трубопроводов ТАР и ТАНАР по «Южному газовому коридору» и транспортировке газа по этим трубопроводам в европейские страны.

Было отмечено, что в условиях рыночных отношений появление новых предложений, связанных с разработкой и реализацией газовых проектов, сыграет существенную роль в доставке Азербайджанского газа в Европейские страны экспертным трубопроводом.

**Asker Aliyev, Sevda Mammadova**  
**Issues of ensuring energy security nowadays**  
**Summary**

The article shows that, Azerbaijan achieved very high results under market relations in the sphere of economic development. The increase of these economic indicators to such a high level is due to the recent increase in oil production in our country jointly with foreign oil companies. At the same time, in the perspective it is planned to increase the production of gas as well as production of the oil in Azerbaijan. From this point of view the article focuses on the further increase of gas production in Azerbaijan, and as the result, gas supply to European countries. First of all, this entails the privilege of the transportation of gas through "South gas corridor" to the European countries through pipeline TAP and TANAP. First of all, it is about TAP and TANAP pipelines through the Southern Gas Corridor and the transportation of gas to European countries through these pipelines.

It was indicated that under market relations the new proposals related to the development and the implementation of gas projects will play important role in delivering of Azerbaijan gas to the European countries through expert pipeline.

**Ədəbiyyat**

1. İlham Əliyev. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarının icrasına həsr olunmuş konfransın materialları. "Azərbaycan" qəzeti. № 25, 6 fevral 2014-cü il.
2. İlham Əliyev. Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclası. "Azərbaycan" qəzeti. № 150, 10 iyul 2018-ci il.
3. İlham Əliyev. Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin doqquz ayının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclası. "Azərbaycan" qəzeti № 227, 10 oktyabr 2018-ci il.
4. "Azərbaycan" qəzeti. N:228. 11 oktyabr 2018-ci il.
5. "Azərbaycan" qəzeti. N:222. 4 oktyabr, 2018-ci il
6. "Azərbaycan" qəzeti. N:223. 5 oktyabr, 2018-ci il
7. Bakıda "Əsrin müqaviləsi"nin 20 illiyinə və "Cənub qaz dəhlizi"nin təməlinin qoyulmasına həsr olunmuş təntənəli mərasim. "Azərbaycan" qəzeti. № 206, 21 sentyabr 2014-cü il.
8. Bakıda "Cənub qaz dəhlizi" Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin görüşü. "Azərbaycan" qəzeti. 12 fevral 2015-ci il (mənbə 14 fevral 2015-ci 35).
9. Bakıda "Cənub qaz dəhlizi" Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin ikinci toplantısı. "Azərbaycan" qəzeti. 29 fevral 2016-cı il. (mənbə "Xalq" qəzeti № 47 1 mart 2016-cı il
10. Bakıda "Cənub qaz dəhlizi" Məşvərət Şurası çərçivəsində nazirlərin dördüncü toplantısı. "Azərbaycan" qəzeti № 15,16,17,18 fevral 2018-ci il.
11. Qüdrət Kərimov. "Əsrin müqaviləsi" ilə başlayan dinamik inkişaf yolu. "Azərbaycan" qəzeti № 205, 20 sentyabr 2014-cü il.
12. "Azərbaycan" qəzeti. № 35-37, 210, 221-223, 228 sentyabr, oktyabr 2018-ci il.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 19.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 10.01.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## **AZƏRBAYCANDA TRANSMİLLİ ŞİRKƏTLƏRİN (TMS) FƏALİYYƏTİNİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ VƏ XARİCİ İNVESTİSİYA HƏCMİNİN PROQNOZLAŞDIRILMASI**

*Arzu Hacıyeva*

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin  
Beynəlxalq iqtisadiyyat kafedrasının müəllimi, i.ü.f.d.  
AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 6  
e-poçt: arzu.hajiyeva@yahoo.com*

**Açar sözlər:** transmilli şirkətlər, dövlət tənzimlənməsi, birbaşa xarici investisiyalar, tənzimləmə alətləri, ticarət liberallaşması indeksi, ekonometrika, proqnoz.

**Ключевые слова:** транснациональные компании, государственное регулирование, прямые иностранные инвестиции, инструменты регулирования, индекс либерализации торговли, эконометрика, прогнозирование.

**Keywords:** transnational companies, government regulation, foreign direct investments, regulatory instruments, trade liberalization index, econometrics, forecasting.

**Arzu Hacıyeva**

### **Azərbaycanda transmilli şirkətlərin (TMS) fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi və xarici investisiya həcminin proqnozlaşdırılması**

**Xülasə**

Məqalədə qeyd edilir ki, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına xarici TMS-ləri cəlb etmək üçün prioritet sahələr müəyyənləşdirilmiş, ölkə iqtisadiyyatında transmilli şirkətlərin fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi yolları nəzərdən keçirilmişdir. Azərbaycanda transmilli şirkətlərin birbaşa investisiyalar üzrə dövlət tənzimləmə alətləri tədqiq edilmiş, ÜDM, ticarət liberallaşması indeksi və transmilli kapital miqراسiyası arasında ekonometrik ölçmə proseduru nəzərə alınmaqla xarici investisiyaların proqnoz hesablamaları aparılmışdır.

**Арзу Гаджиева**

### **Государственное регулирование транснациональных компаний (ТНК) в Азербайджане и прогнозирование объема иностранных инвестиций**

**Резюме**

В статье определены приоритетные направления для привлечения иностранных компаний к участию в развитии экономики Азербайджана, рассмотрены пути совершенствования государственного регулирования деятельности транснациональных компаний в экономике страны. Были изучены инструменты государственного регулирования прямых инвестиций, осуществляемых транснациональными компаниями в Азербайджане, и сделан прогноз вложения иностранных инвестиций с учетом процедуры эконометрического измерения между ВВП, индексом либерализации торговли и транснациональной миграцией капитала.

**Arzu Hajiyeva**

### **State regulation of transnational companies (TNC) in Azerbaijan and forecasting the volume of foreign investment**

**Summary**

Priority areas have been identified to attract foreign companies to the development of the Azerbaijan economy, and ways to improve state regulation of transnational companies in the country's economy have been considered. The instruments of state regulation of direct investments

of transnational companies in Azerbaijan have been studied, and forecast investments of foreign investments have been made taking into account the econometric measurement procedure between GDP, trade liberalization index and transnational capital migration.

### **Ədəbiyyat**

1. Л.М.Капустина. Транснациональные корпорации: роль в экономическом развитии России: [монография] / Изд-во Урал. гос. экон.ун-та, 2015. стр.164
2. “Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 6 dekabr 2016-cı il.
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi. <https://www.stat.gov.az/>
4. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi. <https://economy.gov.az/>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 23.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 29.12.2021

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.

## TURİZM XƏRCLƏRİNİN STATİSTİK ÖLÇÜLMƏSİ

**Rauf Əliyev**

*Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi*

*Xidmət statistikası şöbəsi müdirinin müavini*

*AZ1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81*

*e-poçt: rauf.aliyev@stat.gov.az*

**Açar sözlər:** turizm səfəri, gəlmə turizm, daxili turizm, getmə turizm, turizm xərcləri, turizm yollayışı, rezident, qeyri-rezident.

**Ключевые слова:** туристическая поездка, въездной туризм, внутренний туризм, выездной туризм, туристские расходы, турпакет, резиденты, нерезиденты.

**Keywords:** tourism trip, inbound tourism, domestic tourism, outbound tourism, tourism expenditure, package tour, resident, nonresident.

**Rauf Əliyev**

### Turizm xərclərinin statistik ölçülməsi

#### Xülasə

Məqalədə turizmin ölkə iqtisadiyyatına təsirinin statistik qiymətləndirilməsi üçün əsas məlumat mənbələrindən olan turizm xərcləri barədə bəhs edilmiş, gəlmə turizm, daxili turizm və getmə turizm xərclərinə dair izahlar verilmişdir. Turizm xərclərinə daxil edilən və daxil edilməyən xərc maddələri göstərilmişdir. Ölkəyə gələn əcnəbi turistlərin xərclərinə dair və bir turistin orta xərci barədə məlumatlar cədvəldə əks olunmuşdur. Həmçinin ölkəmizə gələn turistlərin turizm məqsədli xərclərinin strukturu, bir turistin orta xərci göstərilmişdir. Ölkə vətəndaşlarının daxili turizm səfərləri zamanı çəkdiyi xərclər barədə də məlumatlar mövzuda əks olunmuşdur. Turizm xərclərinə dair məlumatların əldə edilməsi mənbələri qeyd edilmişdir.

**Рауф Алиев**

### Статистическое измерение туристских расходов

#### Резюме

В статье рассматриваются вопросы туристских расходов, которые являются основными источниками информации для статистической оценки воздействия туризма на экономику страны, а также даются пояснения по расходам на въездной туризм, внутренний туризм и выездной туризм. Приведены статьи расходов, включаемые и не включаемые в состав расходов на туризм. Данные о расходах иностранных туристов, приезжающих в страну, и о средней стоимости одного туриста отражены в таблице. Также показана структура расходов туристов, приезжающих в нашу страну с туристическими целями, средние расходы одного туриста. Информация о расходах, понесенных гражданами страны во время внутренних туристических поездок, также отражена в этой теме. Перечислены источники информации о туристических расходах.

**Rauf Aliyev**

### Statistical measuring tourism expenditures

#### Summary

This article deals with tourism expenses, which are the main sources of information for the statistical assessment of the impact of tourism on the economy of the country, as well as explanations on inbound tourism, domestic tourism and outbound tourism expenses were given. The expense items included and not included in the tourism expenses were indicated. Information on the expenses of foreign tourists travelling to the country and the average expense of a tourist is reflected in the table. Moreover, the structure of tourism expenses of tourists travelling to Azerbaijan, the average expense of a tourist is indicated. Information on the expenses incurred by

the citizens of the country during domestic tourism trips is also reflected in the topic. Sources of information on tourism expenses were mentioned.

### **Ədəbiyyat**

1. “International Recommendations for Tourism Statistics” New York, 2010;
2. “Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework” Madrid, Paris 2010;
3. “Methodological manual for tourism statistics” ( Eurostat version 3.1; 2014);
4. [https://www.stat.gov.az/source/tourism/en/bul/Inbound\\_and\\_outbound\\_tourism2019.pdf](https://www.stat.gov.az/source/tourism/en/bul/Inbound_and_outbound_tourism2019.pdf);
5. [https://www.stat.gov.az/source/tourism/az/bul/dt\\_2019\\_1-9.zip](https://www.stat.gov.az/source/tourism/az/bul/dt_2019_1-9.zip)
6. “Gəlmə və xarici (getmə) turizm” (2019-cu il)
7. “Daxili turizm”. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı-2019

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 18.11.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 20.11.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## **AZƏRBAYCANDA SAHİBKARLIQ FƏALİYYƏTİNİN MÜASİR İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ**

*Natavan Süleymanova*

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi*

*Statistika işlərinin əlaqələndirilməsi və strateji planlaşdırma şöbəsinin baş məsləhətçisi*

*AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81*

*e-poçt: natavan.suleymanova@stat.gov.az*

**Açar sözlər:** ÜDM-in artım sürəti, kiçik və orta sahibkarlıq, lisenziya və icazələr, turizm, strateji yol xəritələri, dövlət proqramları.

**Ключевые слова:** темпы роста ВВП, малое и среднее предпринимательство, лицензии и разрешения, туризм, стратегические дорожные карты, государственные программы.

**Keywords:** GDP growth rate, small and medium entrepreneurship, licenses and permissions, tourism, strategic road maps, state programs.

**Natavan Süleymanova**

### **Azərbaycanda sahibkarlıq fəaliyyətinin müasir inkişaf mərhələləri**

#### **Xülasə**

Məqalədə bazar iqtisadi münasibətlər sistemində sahibkarlıq fəaliyyətinə təsir edən amillərə və inkişaf mərhələlərinə, hər bir mərhələdə sahibkarlığın inkişafı üçün görülən iqtisadi-sosial və hüquqi tədbirlərə diqqət yetirilmişdir. KOS-un inkişafı üçün tədbirlər planı hazırlanmışdır. Qeydiyyatda olan sahibkarlıq subyektlərinin kiçik və orta meyarları və iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə bölgüsünün müsbət dinamikası müşahidə edilmişdir. Göstərilmişdir ki, müasir innovativ yeniliklərdən istifadə etməklə lisenziya və icazələr, turizm sahəsində görülən tədbirlər, dövlət proqramları və strateji yol xəritələrinin təsdiq edilməsi sahibkarlığın inkişafını stimullaşdırmışdır.

**Натаван Сулейманова**

### **Современные этапы развития предпринимательской деятельности в Азербайджане**

#### **Резюме**

В статье выделены факторы, влияющие на предпринимательскую активность в системе рыночных отношений и этапы её развития, социально-экономические меры, предпринимаемые для развития предпринимательства на каждом этапе. Положительная динамика распределения зарегистрированных малых и средних предприятий по видам экономической деятельности, проанализирована с помощью таблицы. Отмечено, что меры, принятые с использованием современных инноваций в сфере туризма, лицензий и разрешений, утверждение государственных программ и стратегических дорожных карт значительно стимулировали развитие предпринимательства.

**Natavan Suleymanova**

### **Modern development stages of entrepreneurship activity in Azerbaijan**

#### **Summary**

The article emphasized factors affected on entrepreneurship activity in the system of market economic relations and the development stages, the economic-social and legal actions taken for development of entrepreneurship on each stage. The positive dynamics of the distribution of registered small and medium enterprises by type of economic activity is analyzed through the table. It was noted that licenses and permissions, actions taken in the field of tourism, approval of the state programs and strategic road maps using modern innovative updates had stimulated the development of entrepreneurship.

## Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin rəsmi internet səhifəsi: [www.economy.gov.az](http://www.economy.gov.az)
2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi: [www.stat.gov.az](http://www.stat.gov.az)
3. Azərbaycan Respublikası Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin rəsmi internet səhifəsi: [www.smb.gov.az](http://www.smb.gov.az)
4. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyinin Normativ hüquqi aktların vahid internet elektron bazasının rəsmi internet səhifəsi: [www.e-qanun.az](http://www.e-qanun.az)
5. V.Niftullayev. Sahibkarlığın əsasları. Bakı-2002
6. “Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2016-cı il 6 dekabr
7. “Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi” haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. 2016-cı il 6 dekabr.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 20.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 23.12.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## **YUXARI QARABAĞ VƏ KƏLBƏCƏR-LAÇIN İQTİSADI RAYONLARINDA KƏND TƏSƏRRÜFATININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ**

**Lalə Cabbarlı**

*Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin doktorantı  
AZ1016, Bakı şəhəri, Nizami küçəsi 92  
e-poçt: l\_cabbarli@mail.ru*

**Açar sözlər:** torpaq, məhsul, kənd təsərrüfatı, istehsal, heyvandarlıq.

**Ключевые слова:** земля, товар, сельское хозяйство, производство, скот.

**Keywords:** land, product, agriculture, production, livestock.

**Lalə Cabbarlı**

### **Yuxarı Qarabağ və Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonlarında kənd təsərrüfatının mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri**

**Xülasə**

Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağ Ermənistan ordusu tərəfindən işğal edildikdən sonra kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalında ciddi dəyişikliklər baş vermişdir. Məqalədə 1986-2019-cu illər ərzində Yuxarı Qarabağ və Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonlarında istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının həcmi, iribuynuzlu və xırdabuynuzlu heyvanların sayı göstərilmişdir. Tədqiqat nəticəsində tütün və kartofun istehsalında, iribuynuzlu və xırdabuynuzlu heyvanların sayında azalma müşahidə edilmişdir.

Məqalədə işğaldan azad olunan ərazilərin relyefi və iqlim şəraiti nəzərə alınaraq həmin bölgələrdə kənd təsərrüfatının yenidən qurulması və inkişaf etdirilməsi üçün təkliflər verilmişdir.

**Лала Джаббарлы**

### **Тукущее состояние и перспективы развития сельского хозяйства в экономических районах Верхний Карабах и Кяльбяджар-Лачын**

**Резюме**

После оккупации армянскими вооруженными формированиями Карабаха, неотъемлемой части Азербайджана, в производстве сельскохозяйственной продукции произошли серьезные изменения. В статье показаны объемы производства сельскохозяйственной продукции, произведенной в экономических районах Верхний Карабах и Кяльбяджар-Лачын за 1986-2019 гг., поголовье крупного и мелкого рогатого скота. В результате исследования было отмечено снижение производства табака и картофеля, поголовья крупного и мелкого рогатого скота.

В статье вносятся предложения по реконструкции и развитию сельского хозяйства на освобожденных территориях с учетом рельефа и климатических условий.

**Lale Jabbarli**

### **Current state and prospects for agricultural development in economic regions of Yukhari Karabakh and Kalbajar-Lachin**

**Summary**

After the occupation of Karabakh, an integral part of Azerbaijan, by the Armenian army, significant changes have been taken place in the production of agricultural products. The volumes of agricultural products produced in the economic regions of Yukhari Karabakh and Kalbajar-Lachin during 1986-2019, the number of cattle and small livestock are shown in the article. As a

result of research it was observed decrease in the production of tobacco and potatoes, cattle and small livestock.

The article gives proposals for the reconstruction and development of agriculture in these regions taking into account the relief and climatic conditions of the liberated territories..

### **Ədəbiyyat**

1. [http://e-qanun.gov.az/alpdata/framework/data/4/f\\_4797.htm](http://e-qanun.gov.az/alpdata/framework/data/4/f_4797.htm)
2. [http://ier.az/uploads/Kelbecer-Lacin\\_IQ\\_2011.pdf](http://ier.az/uploads/Kelbecer-Lacin_IQ_2011.pdf)
3. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet səhifəsi.  
<https://www.stat.gov.az>
4. <https://www.stat.gov.az/source/regions/>
5. Nazim Müzəffərli, Eldar İsmayılov. Azərbaycan post-konflikt ərazilərinin bərpası: konseptual əsalar. Bakı, Qafqaz nəşriyyat evi, 2010, 270 s.
6. <https://dejure.az/az/legislation/torpaq-islahati-haqqinda>
7. <https://www.economy.gov.az/media/pdf/yuxari-qarabag-2012.pdf>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 27.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 30.12.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## **ELEKTRON BİZNESİN İNKİŞAF GÖSTƏRİCİLƏRİNİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİNİN METODOLOJİ PROBLEMLƏRİ**

**Çingiz İbrahimli**

*Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin  
"Kommersiya" kafedrasının müdiri, i.ü.f.d., dosent  
AZ 1106, Bakı şəhəri, Nəcəf Nərimanov küçəsi 93  
e-poçt: ch.ibrahimli@yahoo.com*

**Açar sözlər:** elektron biznes, elektron kommersiya, indeks, iqtisadi artım, metodologiya.

**Ключевые слова:** электронный бизнес, электронная коммерция, индекс, экономический рост, методология.

**Keywords:** e-business, e-commerce, index, economic growth, methodology.

**Çingiz İbrahimli**

### **Elektron biznesin inkişaf göstəricilərinin müəyyən edilməsinin metodoloji problemləri**

#### **Xülasə**

Məqalədə müxtəlif ölkələrdə və beynəlxalq səviyyədə elektron biznesin inkişafını qiymətləndirməyə imkan verən göstəricilərin tədqiqi sahəsində müvafiq təcrübə öyrənilmişdir. Bu əsasda e-kommersiyanın ölçülməsi ilə əlaqədar problemlərin təsvir edilməsi, onun cari vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üçün kəmiyyət göstəricilərini təmin edə biləcək meyarlar araşdırılmışdır. Bu məqsədlə ayrı-ayrı ölkələrdə e-biznesin inkişaf səviyyəsini müəyyən etməyə imkan verən göstəricilər sisteminin formalaşmasının bəzi xüsusiyyətləri araşdırılaraq sistemləşdirilmişdir.

Məqalədə xüsusilə də 2020-ci ilin əvvəllərindən COVID-19 virusunun iqtisadiyyata təsirinin qiymətləndirilməsində e-biznesin inkişaf göstəricilərinin keyfiyyətə yeni sisteminin formalaşmasının zəruriliyi əsaslandırılır. Tədqiqatın gedişində sistemli və kompleks yanaşma, müqayisə, ümumiləşdirmə və qiymətləndirmə metodlarından istifadə olunmuşdur. Tədqiqatdan alınmış nəticələrdən e-biznesin inkişafının öyrənilməsi ilə bağlı elmi araşdırmalarda istifadə edilə bilər.

**Чингиз Ибрагимли**

### **Методологические проблемы определения показателей развития электронного бизнеса**

#### **Резюме**

В статье рассматривается соответствующий опыт в области применения показателей позволяющих оценить развитие электронного бизнеса в разных странах и на международном уровне. Изучаются критерии, которые могут обеспечить оценку количественных показателей для описания проблем, связанных с измерением электронной коммерции и ее текущего состояния. Для этого изучены и систематизированы некоторые особенности формирования системы показателей, позволяющей определить уровень развития электронного бизнеса в разных странах.

В статье обосновывается необходимость формирования качественно новой системы показателей развития электронного бизнеса, особенно при оценке воздействия вируса COVID-19 на экономику с начала 2020 года. В процессе исследования использовались систематический и комплексный подход, методы сравнения, обобщения и оценки. Результаты исследования могут быть использованы в научных исследованиях для изучения развития электронного бизнеса.

## Chingiz Ibrahimli

### Methodological problems of definition of indicators of electronic business development

#### Summary

The article examines the relevant research experience, which makes it possible to assess the development of e-business in different countries and at the international level. On this basis, criteria are being explored that can provide quantitative metrics to describe the measurement challenges of e-commerce to assess its current state. For this, some features of the formation of a system of indicators have been studied and systematized, which make it possible to determine the level of development of electronic business in different countries.

The article substantiates the need to form a qualitatively new system of indicators for the development of electronic business, especially when assessing the impact of the COVID-19 virus on the economy from the beginning of 2020. In the course of the study, a systematic and integrated approach, methods of comparison, generalization and evaluation were used. The research results can be used in scientific research to study the development of e-business.

#### Ədəbiyyat

1. “Azərbaycanda informasiya cəmiyyəti” / Statistik məcmuə / Bakı-2020.
2. Afshar V. Global Shopping Index report: E-commerce demand grew sharply in Q1 2020 (April 16, 2020) <https://www.zdnet.com/article/global-shopping-index-report-e-commerce-demand-grew-sharply-in-q1-2020/>
3. Daraz launches country’s first e-commerce index. Published 17 Apr 2020, Updated 28 Apr 2020 - <https://www.dawn.com/news/1549823>
4. B.M.Fraumeni. E-Commerce: Measurement and Measurement Issues. American Economic Review 91(2): 318-322. February 2001, DOI: 10.1257/aer.91.2.318 [https://www.researchgate.net/publication/4901525\\_E-Commerce\\_Measurement\\_and\\_Measurement\\_Issues](https://www.researchgate.net/publication/4901525_E-Commerce_Measurement_and_Measurement_Issues)
5. Index Methodology Guide for the FactSet Global e-Business Index™, FactSet Research Systems Inc. Version 1.2 – August 17, 2020, p. 12. [https://www.factset.com/hubfs/Resources%20Section/Index%20Files/FactSet%20Global%20e-Business%20Index%20Methodology\\_Final.pdf](https://www.factset.com/hubfs/Resources%20Section/Index%20Files/FactSet%20Global%20e-Business%20Index%20Methodology_Final.pdf)
6. Kayikci Y. (2017) E-Commerce in Logistics and Supply Chain Management, July 2019 DOI: 10.4018/978-1-5225-7362-3.ch076 [https://www.researchgate.net/publication/314093962\\_E-Commerce\\_in\\_Logistics\\_and\\_Supply\\_Chain\\_Management](https://www.researchgate.net/publication/314093962_E-Commerce_in_Logistics_and_Supply_Chain_Management)
7. OECD (1997-01-01), “Measuring Electronic Commerce”, OECD Digital Economy Papers, No. 27, OECD Publishing, Paris. p. 5. <http://dx.doi.org/10.1787/237203566348>
8. Robinson A. (2014) E-Commerce Logistics: The Evolution of Logistics and Supply Chains from Direct to Store Models to E-Commerce <https://cerasis.com/e-commerce-logistics/>
9. UNCTAD B2C E-commerce Index 2016, April 2016.
10. UNCTAD B2C E-commerce Index 2017, October 2017.
11. UNCTAD B2C E-commerce Index 2018: Focus on Africa, December 2018.
12. UNCTAD B2C E-commerce Index 2019 - UNCTAD Technical Notes on ICT for Development No 14, [[https://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/tn\\_unctad\\_ict4d09\\_en.pdf](https://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/tn_unctad_ict4d09_en.pdf)].
13. Т.Н.Беляцкая. (2017) Методики сравнительного анализа систем электронной экономики // Международный научно-исследовательский журнал. № 10 (64) ▪ Часть 2 ▪ Октября, с. 75-84. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.64.077>
14. И.Бахарев. Data Insight представила ежедневный индекс онлайн-торговли (23 Марта 2020)<https://e-pepper.ru/news/data-insight-predstavila-ezhednevnyy-indeks-onlayn-torgovli.html>
15. В августе в Китае отмечен рост логистики в электронной коммерции 2020-09-02 19:09:30 | Russian.News.Cn [http://russian.news.cn/2020-09/02/c\\_139337483.htm](http://russian.news.cn/2020-09/02/c_139337483.htm)

16. А.В.Евтюшкин, И.П.Цапенко. (2004) Особенности электронного бизнеса в столице // Информационное общество, 2004, вып. 3-4, стр. 73-85.  
<http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/ВРА/a9be4402969032a8c3257157004bac71>
17. Индекс электронной коммерции В2С: Швейцария занимает 2-е место в мире (31.10.2017)  
<https://www.s-ge.com/ru/article/poslednie-novosti/20174-ict-ecommerce>
18. О.А.Кобелев. (2006) Электронная коммерция. Учебное пособие / Под ред. проф. С.В.Пирогова. 2-е. изд. перераб. и доп. - М.: "Дашков и К", 2006. стр.684.
19. К.Б.Костин, А.Н.Субоч. (2020) Современные бизнес-модели электронной коммерции // Вопросы инновационной экономики. 2020. Том 10. № 3. doi: 10.18334/vines.10.3.110593.
20. Д.Садков, А.Габидуллин. (2000) Измерение эффективности Интернет-бизнеса: индекс ePerformance компании McKinsey // Мир электронной коммерции, 2000 №04, 07.05.2000,  
<https://www.osp.ru/ecom/2000/04/13031238>
21. Электронная коммерция, торговля и пандемия COVID-19 (29.05.2020)  
<https://roscongress.org/materials/elektronnaya-kommertsiya-torgovlya-i-pandemiya-covid-19/>
22. ЮНКТАД разрабатывает индекс электронной торговли "предприятие–потребитель", UNCTAD/PRESS/PR/2015/3.(24.03.2015)  
[https://unctad.org/en/PressReleaseLibrary/PR15003\\_ru\\_IER1.pdf](https://unctad.org/en/PressReleaseLibrary/PR15003_ru_IER1.pdf)
23. 10 лучших метрик для роста вашего интернет-бизнеса <https://outcode.ru/blog/10-luchshih-metrik-dlya-rosta-vashego-internet-biznesa> (22 августа 2017) <https://www.sb-index.com/methodology>
24. <https://www.theaiminstitute.com/growth-tools/b2b-marketview-with-b2b-index/>

Мəqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 15.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.12.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## QIYMƏT STATİSTİKASININ KEÇMİŞİ, BU GÜNÜ, GƏLƏCƏYİ

**Orxan Əhmədov**

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin  
Qiymət statistikasına şöbəsinin baş məsləhətçisi  
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81  
e-poçt: orkhan.ahmadov@stat.gov.az*

**Nigar Hüseynli**

*Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin  
Qiymət statistikasına şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi  
AZ 1136, Bakı şəhəri, İnşaatçılar prospekti 81  
e-poçt: nigar.huseynli@stat.gov.az*

**Açar sözlər:** qiymət statistikasına, inflyasiya, istehlak səbəti, Beynəlxalq Valyuta Fondu, BMT, istehlak qiymətləri indeksi, istehsalçı qiymətləri indeksi, mənzil bazarı, idxal, ixrac, sənaye.

**Ключевые слова:** статистика цен, инфляция, потребительская корзина, Международный Валютный Фонд, ООН, индекс потребительских цен, индекс цен производителей, рынок жилья, импорт, экспорт, промышленность.

**Keywords:** price statistics, inflation, consumer basket, International Monetary Fund, UN, consumer price index, producer price index, housing market, import, export, industry.

**Orxan Əhmədov, Nigar Hüseynli**

**Qiymət statistikasının keçmişi, bu günü, gələcəyi**

**Xülasə**

Məqalədə Azərbaycanda Qiymət statistikasının əhəmiyyəti, yaranması və inkişafı, əhatə dairəsinin genişləndirilməsi haqqında məlumatlar öz əksini tapmışdır. Məqalədə həmçinin qiymət statistikasının göstəricilər sistemi - istehlak və istehsalçı qiymətləri indeksi, mənzil bazarında qiymət indeksləri, idxal və ixrac olunan məhsulların qiymət indeksləri haqqında geniş məlumat verilmiş və qeyd olunmuşdur ki, qiymət statistikasının göstəricilər sistemi beynəlxalq metodologiya və standartlara tam uyğundur. Göstərilmişdir ki, bu sahədə hesablanan göstəricilərin keyfiyyətinin artırılması məqsədilə müasir elmi-texnoloji yeniliklərdən istifadə edilir.

**Орхан Ахмедов, Нигяр Гусейнли**

**Прошлое, настоящее и будущее статистики цен**

**Резюме**

В статье содержится информация о значении, создании и развитии, а также расширении сферы охвата статистики цен в Азербайджане. Приводится подробная информация о системе статистики цен - индекс потребительских цен и цен производителей, цен на рынке жилья, цен импортируемой и экспортируемой продукции, а также отмечается, что система статистики цен полностью соответствует международным методологиям и стандартам. Было отмечено, что для повышения качества рассчитываемых показателей используются современные научные и технологические инновации.

**Orkhan Ahmadov, Nigar Huseynli**

**The past, present and future of price statistics**

**Summary**

The article contains information on the importance, origin and development, expanding the scope of price statistics in Azerbaijan. The article also provides detailed information on the system

of price statistics - consumer and producer price index, price indices in the housing market, price indices of imported and exported products, and notes that the system of price statistics fully complies with international methodologies and standards. It was noted that in order to improve the quality of calculated indicators in this area, modern scientific and technological innovations are used.

### **Ədəbiyyat**

1. “İstehlak qiymətləri indeksinin hesablanması dair metodoloji vəsait”. Bakı-2018
2. “Ticarət şəbəkələrində satılan məhsulların skan olunmuş məlumatlarından istifadə etməklə istehlak qiymətləri indeksinin hesablanması dair metodoloji tövsiyələr”. Bakı-2015
3. “Kənd təsərrüfatı müəssisələrinə göstərilən xidmətlər və əldə edilən istehsal-texniki təyinatlı məhsulların qiymət indekslərinin hesablanması dair metodoloji tövsiyələr”. Bakı-2008
4. “İstehlak səbətinə daxil olan məhsulların siyahısı”. Bakı-2019
5. “İzahlı statistika terminləri lüğəti”. Bakı-2010
6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi.  
<https://www.stat.gov.az>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 13.10.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.10.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## **KOMMERSIYA MÜƏSSISƏLƏRİNDƏ MATERIAL EHTİYATLARININ UÇOTUNUN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ**

*Nuriyyə Əliyeva*

*Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti*

*Rus İqtisad Məktəbinin "İqtisadiyyat" kafedrasının doktorantı*

*AZ 1001, Bakı şəhəri, Həsən Əliyev 135*

*e-poçt: aliyeva.nuriyya@mail.ru*

**Açar sözlər:** material ehtiyatları, xammal və materiallar, dövriyyə vəsaitlərinin dövr sürəti, anbar uçotu, qablaşdırma materialları.

**Ключевые слова:** материальные ресурсы, сырье и материалы, скорость оборачиваемости оборотных средств, складской учет, упаковочные материалы.

**Keywords:** material resources, raw materials and supplies, working capital turnover ratio, warehouse accounting, packaging materials.

**Nuriyyə Əliyeva**

### **Kommersiya müəssisələrində material ehtiyatlarının uçotunun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri**

#### **Xülasə**

Məqalədə göstərilmişdir ki, biznesin cari qiymətləndirilməsi şirkətlərin hansı həcmdə aktivlərə malik olması və onların ödənilmə müddətləri ilə müəyyənləşdirilir. Aktivlər isə özlüyündə əsas vəsaitlərdən (Fixed Assets) və dövriyyə kapitalından (Current Assets) ibarətdir.

Tədqiqatın əsas məqsədi kommersiya müəssisələrində mövcud vəziyyəti tədqiq edərək material ehtiyatlarının uçotunun təkmilləşdirilməsi istiqamətlərini müəyyən etməkdir.

Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, şərh edilən nəzəri və metodoloji müddəalar, göstərilən təcrübə məsələlər müəssisə və təşkilatlarda material ehtiyatlarının uçotunun beynəlxalq mühasibat uçotu standartlarının tələblərinə uyğun təkmilləşdirilməsi işinə töhfə verəcəkdir.

**Нурия Алиева**

### **Направления совершенствования учета материальных ресурсов на коммерческих предприятиях**

#### **Резюме**

В статье отмечается, что текущая оценка бизнеса определяется количеством активов у компаний и сроками их погашения. Активы сами по себе состоят из основных средств (Fixed assets) и оборотного капитала (Current Assets).

Основная цель исследования – изучение текущего состояния и выявление направлений совершенствования учета материальных ресурсов на коммерческих предприятиях.

Практическая значимость исследования заключается в том, что теоретические, методические и практические положения, изложенные в статье, станут вкладом в дело совершенствования учета материальных ресурсов на предприятиях и организациях в соответствии с требованиями международных стандартов бухгалтерского учета.

**Nuriya Aliyeva**

### **Issues of improving the accounting of material resources in commercial enterprises**

#### **Summary**

The article notes that the current valuation of a business is determined by how much assets the companies have and their maturity. Assets in itself consist of Fixed Assets and Current Assets.

The main purpose of the research is to study the current state and to identify areas for improving the accounting of material resources in commercial enterprises.

Practical significance of the research is that theoretical, methodological and practical provisions commented in the article will contribute to improving the accounting of material resources in enterprises and organizations in accordance with the requirements of international accounting standards.

### **Ədəbiyyat**

1. Ehtiyatlar üzrə Kommersiya Təşkilatları üçün 8 N-li Milli Mühasibat Uçotu Standartı.
2. Ehtiyatlar üzrə Kommersiya Təşkilatları üçün 8 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartının Tətbiqi üzrə Şərhlər və Tövsiyələr.
3. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına və Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları. 4 may 2018.
4. Mike Paper. "Accounting Made Simple-Accounting Explained in 100 Pages or Less. CPA. 2018
5. Kenneth Boyd, Lita Epstein. "Accounting All-in-one For Dummies". 9 books in 1. 2019
6. Darrel Mullis, Judith Orloff. "Accounting Game: Basic Accounting Fresh From the Lemonade Stand". 2018
7. Н.Н.Хохонова. Международные стандарты финансовой отчетности Ростов-на Дону, 2017;
8. Н.П.Кондраков «Бухгалтерский учет», М., ИНФРА – М., 2015.

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 13.10.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 15.10.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021

## НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МАРКЕТИНГА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

**Ульви Халилов**

*Азербайджанский Государственный Экономический Университет  
Магистрант кафедры «Экономика» при Русской Экономической Школе  
AZ 1025, город Баку, улица Гасан бек Зардаби 89 а, кв. 111  
e-почта: xalilov-ulvi@mail.ru*

**Açar sözlər:** ətraf mühit, ekologiya, ekologiyanın quruluşu, ətraf mühitin qorunması, marketinq, ekoloji marketinq, ekoloji idarəetmə, ekoloji marketinq konsepsiyaları, ekoloji marketinqin komponentləri, ekoloji marketinqin funksiyaları.

**Ключевые слова:** окружающая среда, экология, структура экологии, защита экологической среды, маркетинг, экологический маркетинг, экологический менеджмент, концепции экологического маркетинга, компоненты экологического маркетинга, функции экологического маркетинга.

**Keywords:** environment, ecology, ecology structure, environmental protection, marketing, ecological marketing, ecological management, ecological marketing concepts, ecological marketing components, ecological marketing functions.

**Ülvi Xəlilov**

### **Azərbaycanda ekoloji marketinqin tətbiqinin bəzi problemləri və perspektivləri**

#### **Xülasə**

Məqalədə yalnız Azərbaycan üçün deyil, həm də bütün dünya birliyi üçün ekoloji problemlərin öyrənilməsinə və həllinə ehtiyac olduğu əsaslandırılmışdır. Eyni zamanda marketinq və ətraf mühitin menecmenti də daxil olmaqla ekoloji problemlərin həllinə müxtəlif elmlərin nailiyyətlərinin tətbiq olunmasını tələb edən bir sıra amillər verilmişdir.

Ekoloji marketinq üzrə tədris materialından fərqli olaraq məqalədə ətraf mühit marketinqinin məqsədi, vəzifələri, funksiyaları və prinsipləri yeni bir rəqəsdə, bir qədər genişlənmiş və bazar iqtisadiyyatı şərtlərinə və prinsiplərinə yönəldilmiş şəkildə nəzərdən keçirilir.

Ekoloji marketinq ətraf mühit problemlərinin daha məqsədyönlü və effektiv şəkildə həll edilməsini öhdəlik kimi öz üzərinə götürür. Ekoloji marketinq xüsusilə ətraf mühitin qorunması fəaliyyətinə maliyyə - iqtisadi dəstək vermək üçün müasir bazar mexanizmləri axtarılmalı və həyata keçirməlidir.

**Ульви Халилов**

### **Некоторые проблемы и перспективы применения экологического маркетинга в Азербайджане**

#### **Резюме**

В статье обосновывается необходимость изучения и разрешения экологических проблем не только для Азербайджана, но и для всего мирового сообщества. При этом рассматривается комплекс факторов, необходимых для применения достижений различных наук, в том числе маркетинга и менеджмента в экологии.

В отличие от учебного материала по экологическому маркетингу, в статье цель, задачи, функции и принципы экологического маркетинга рассматриваются в новом ракурсе, несколько расширенно и с ориентацией на условия и принципы рыночной экономики.

Экологический маркетинг обязуется более целенаправленно и эффективно решать проблемы экологии. В частности, экологический маркетинг должен продумывать и претворять в жизнь рыночные механизмы финансово-экономической поддержки природоохранной деятельности экологов.

**Ulvi Khalilov**

**Some problems and prospects for the application of ecological marketing in Azerbaijan  
Summary**

The article substantiates the need to study and resolve environmental problems not only for Azerbaijan, but also for the entire world community. At the same time, a complex of factors is given that calls for the need to apply the achievements of various sciences, including marketing and management in ecology.

In contrast to the educational material on ecological marketing, the article considers the goal, objectives, functions and principles of ecological marketing in a new perspective, somewhat expanded and with an orientation to the conditions and principles of a market economy.

Ecological marketing is committed to address environmental issues in a more targeted and effective manner. In particular, ecological marketing should find and implement markets in order to provide financial and economic support to environmental protection activities.

**Литература**

1. Ф. Котлер. Основы маркетинга. 5-е изд. / Ф.Котлер, А.Гари. М.: Вильямс, 2016. стр. 752.
2. И.С.Масленникова. Экологический менеджмент и аудит: Учебник и практикум / И.С.Масленникова, Л.М.Кузнецов. — Люберцы: Юрайт, 2016.
3. С.М.Mahmudov. Ekologiya. (Mühazirələr toplusu). Bakı: “Nurlan” - 2007.
4. О.В.Прокопенко, Ю.И.Осик. Экологический маркетинг: Учеб.пособие. Караганда-Кар.ГУ, 2015.
5. С.М.Сухорукова. Экологический менеджмент в условиях глобализации экономики / С.М.Сухорукова, П.В.Сухоруков, Е.И.Хабарова и др.-М.: КолосС, 2009.
6. <https://cyberleninka.ru/article/n/ernst-gekkel-osnovopolozhnik-nauki-ekologii>
7. <https://ecoportal.info/chto-takoe-ekologiya/>
8. <https://znaniya.com/task/35824303>
9. <https://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-i-kontseptsiya-ekologicheskogo-marketinga-munitsipalnogo-obrazovaniya-goroda>
10. [http://www.marketing.spb.ru/lib-mm/strategy/eco\\_marketing.htm](http://www.marketing.spb.ru/lib-mm/strategy/eco_marketing.htm)
11. [www.cfin.ru](http://www.cfin.ru) > marketing > goldka
12. <https://www.monographies.ru/ru/book/section?id=10379>

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 13.12.2020

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 17.12.2020

Çap üçün qəbul olunmuşdur: \. \.2021